

Boyoma

Driemaandelijks Nieuwsblad van
Kisangani vzw

België-Belgique
P.B.-P.P.
3720 Kortesseem
BC1813

juli-aug.-sept. 2012

Afgiftekantoor : 3720 Kortesseem
P209455

Kisangani vzw, Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

<http://www.kisangani.be/>

Nr 41

COLOFON

Boyoma
3-maandelijks nieuwsblad
nr 41 jaargang 11 - 2012
juli-aug.-sept. 2012
v.u. **Hugo Gevaerts**,
Bronstraat 31,
3722 Kortesseem
Kisangani vzw

Rurale Ontwikkeling in D.R.Congo

Zetel en Kantoor:

Bronstraat 31,

3722 Kortesseem

tel. 011 37 65 80

e-mail info@kisangani.be

IBAN BE 35 2350 3524 2637

BIC code GE BA BE BB

Web: <http://www.kisangani.be/>

Redactieraad: Roger Huisman, Magda
Nollet-Vermander, Rina Robben, Manja
Scheuermann.

Foto's: Johan Clijsters, Hilde Deruyck,
Rosie Emeleme, Jean-Marie Evers,
Pionus Katuala, Manja Scheuermann,
Céline Termote

Dit kwartaalblad wordt verzonden aan
geïnteresseerden. Indien u dit blad niet
meer wenst te ontvangen, laat het ons
dan weten.

Wie BOYOMA per e-mail wenst te ont-
vangen, kan dit melden aan:
info@kisangani.be

Vermeld of u ook de gedrukte versie
wenst.

Uw persoonlijke gegevens worden in
geen geval doorgegeven of verkocht aan
derden. Indien u deze gegevens wenst te
verwijderen uit de bestanden van Kisan-
gani vzw, dan kunt u dit per e-mail of
per post laten weten.

Contact Provincie Antwerpen

Alain Vandelannoote

Caronstraat 102, 2660 Hoboken

tel. 03 830 51 41

e-mail antwerpen@kisangani.be

Contact Brabant

Wouter en Rina Gevaerts-Robben

Bloemstraat 47, 3211 Binkom

tel. 016 63 25 58

e-mail brabant@kisangani.be

Contact Limburg

Hugo en Manja Gevaerts

Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

tel. 011 37 65 80

e-mail limburg@kisangani.be

Contact Oost-Vlaanderen

Rik en Lut De Raedt-Van Laeken

Ten Ede 82, 9620 Erwetegem

tel. 09 360 82 47

e-mail oost-vlaanderen@kisangani.be

Contact West-Vlaanderen

Magda Nollet-Vermander

Beversesteenweg 495, 8800 Roeselare

tel. 051 251901

e-mail west-vlaanderen@kisangani.be

Contacten: Kisangani

Dieudonné Upoki

e-mail ddupoki2@yahoo.fr

Pionus Katuala

e-mail pionuskatuala@gmail.com

Contact: Kinshasa

René Ngongo

e-mail renengongo2002@yahoo.fr

Boyoma wordt digitaal gedrukt bij
DigiKing bvba, Hasselt
www.digiking.be

De school op het eiland Mbiye wordt groter en wordt "LAGERE SCHOOL CLARA"!

In het nr.35 van Boyoma hebben we de oprichting van een lagere school op het eiland Mbiye aangekondigd. Het was een première voor deze regio, gelegen dichtbij Kisangani maar omdat het een eiland is, ligt het veel verder. Deze school was ingericht in een gebouw dat maar één enkele zaal bevatte die als klaslokaal kon dienen. De school heeft gedurende drie jaar gewerkt ook met de kleine lokaaltjes die eigenlijk als bureel moesten dienen. Zo waren er het 1ste, 2de en 3de studiejaar.

Deze situatie begon de ouders te verontrusten omdat ze dit schooltje als een kortstondig avontuur voor hun kinderen zagen evolueren. Inderdaad, indien ze verder

wilden studeren, moesten de kinderen de stroom oversteken en minstens een uur ver stappen langs een weg die in regentijd een riviertje is met slijk tot aan hun schouders om naar de dichtstbijzijnde school te gaan.

Wij zelf van Kisangani vzw (Projet LUC) begonnen ons vragen te stellen omdat we vreesden dat alle moeite die werd gedaan om een opvoeding te geven met natuurbeschermende waarden te niet zou gaan, indien de kinderen na het derde jaar naar een andere school zouden moeten gaan. Het merendeel van deze kinderen zou zonder verdere opleiding zich moeten voorbereiden op het boerenleven en praktisch analfabeet blijven.

Wij en de anderen begonnen God, de voorouders of de geesten te smeken, elk naar zijn eigen overtuiging, opdat er een oplossing zou gevonden worden. God (van de christenen of die van de voorouders) luisterde naar die

smeekbeden en raakte het gevoelige hart van een Belgische ziel, een zuster voor ons, die hij juist naar zich wilde roepen, een zekere Clara. Deze schonk een groot gedeelte van haar geld aan Kisangani vzw.

Dank zij deze schenking vonden onze Belgische vrienden van Kisangani vzw, de nodige financiële middelen om onze gezamenlijke doelstellingen te verwezenlijken, zoals het gebouw voor de school op het eiland Mbiye te vergroten en er drie klaslokalen aan toe te voegen volgens de normen.

De constructie van deze uitbreiding moest gedaan worden volgens de ecologische normen van behoud van de natuur. Inderdaad één van de oorzaken voor de vernieling van het woud rond Kisangani is het groot gebruik aan hout om bakstenen te bakken.

Deze werkwijze is niet verenigbaar met onze doelstellingen om het woud te bewaren. De opvoeding van de leerlingen liet dus niet toe dat we de klaslokalen zouden bouwen met bakstenen, gebakken met het hout uit hun

woud, waar we juist willen aanleren zo min mogelijk hout te kappen: dat is mee de basis van onze doelstelling om natuur en milieu te beschermen.

Het eerste aan te kopen materiaal was dus een bouwstenenpers met hoge druk die toelaat bouwstenen te maken zonder hen te bakken. Deze pers werd gekocht in België en naar Kisangani verstuurd waar we ze ontvangen hebben met grote opluchting. We konden nu logisch met onszelf werken, met aandacht om geen hout te gebruiken om bouwstenen te maken

en vooral ook om ons gebouw verder af te werken om zo de volledige cyclus van het lager onderwijs te bereiken.

Eens dat die drukpers in Kisan-gani was, moest ze naar het eiland Mbiye worden gebracht. Het vervoer van de kist met die bouwstenenpers van meer dan 500 kg was niet gemakkelijk.

Vanuit de opslagplaats van de faculteit op de camionnette, vanaf de camionnette naar de prauw, van op de prauw naar de oever van het eiland en van op de oever naar de plaats waar de school werd gebouwd. Wat een moeite! Voor elke stap waren er een tiental personen nodig, gelukkig ver-

liep alles naar wens en de kist met de bouwstenenpers kwam goed terecht aan de school. Daar

zette een groep techniekers ze in mekaar.

Zo begon de productie van de bouwstenen, het verzamelen en

stockeren van alle materiaal (bouwstenen, zand, grint enz). Dit wekte het enthousiasme van de bevolking van het eiland. Ein-

delijk geloofden ze dat er vooruitgang was in de bouw van de dorpschool.

Alles lijkt nieuw in wat we naar de bevolking van het eiland brengen. Deze bouwstenenpers werd anders bediend dan die gewoonlijk in Kisangani in gebruik zijn. Er moest dus uitgelegd worden hoe de pers te gebruiken en dus de gebruiksaanwijzing moet nauwgezet gevolgd worden; voor de techniekers was het allemaal nogal veel. Maar ze namen het uiteindelijk wel allemaal aan, de bouwstenen moesten dus niet meer worden gebakken (zand gemengd met een tiende cement). Sommige bewoners bleven wel sceptisch voor wat de duurzaamheid betreft van deze niet gebakken bouwstenen.

De keuze voor de ligging van de

drie klaslokalen werd gezamenlijk gemaakt door de verantwoordelijken van het project en van de verantwoordelijke metser. De werken begonnen op 5 januari 2012 met de zegen van het dorpsvoofd Issa, die ongelukkigerwijze het einde van de werken niet zou zien; hij stierf drie maanden na het begin van de werken.

Een van de sterkste momenten die het enthousiasme en de instemming van de bevolking zowel de volwassenen als de kinderen aantoonde, was het afladen van al dat materiaal aangevoerd met de prauw vanuit Kisangani.

In de praktijk werd alle hout voor het timmerwerk van het dak van de Beach naar de werf gedragen door de volwassen dorpingen,

maar ook door de kinderen zelf. Zij deden dit werk als spel en drukte zo hun vreugde uit terwijl ze zagen dat het gebouw afraakte en ook het meubilair werd aangebracht. Ze zagen hun toekomst verzekerd nu ze kunnen leren en misschien leraar worden of verpleegster of burgemeester en waarom niet minister. Dit alles blijkt dus erg nuttig en heeft heel veel voor heel hun gemeenschap. Zo werd stilaan de leegte opgevuld door muren, het gebinte kwam boven op de muren, de golfplaten boven op het gebinte en zo ontstonden er drie mooie

klaslokalen die de overige dorpen op het eiland zouden jaloers maken bij het zicht van een ruraal schoolgebouw de stad waardig.

Uit erkentelijkheid van het hele dorp Puku aan onze weldoenster Clara is er voorgesteld om deze school met dit mooie schoolgebouw op het eiland Mbiye “ECOLE PRIMAIRE CLARA” te noemen. Dit werd door de gehele gemeenschap met enthousiasme aangenomen. Inderdaad is het niet meer dan normaal dat de

bewoners van Puku hun wel-
doenster kennen?

Ook wij, directe verantwoordelij-
ken voor het eiland Mbiye, zijn
dankbaar voor dit legaat van Cla-
ra, we hebben ze niet gekend,
maar ze zal onsterfelijk blijven
voor vele generaties op het eiland
Mbiye.

De lagere school Clara telt op het
ogenblik vier klaslokalen die

weldra verder uitgerust worden
met schoolbanken en kasten, een
bibliotheek en een bureel voor de
directeur. Maar een lagere school
telt zes klassen. Zullen we ooit in
staat zijn om er nog twee klassen
aan toe te voegen? We hopen het
en de toekomst zal het uitwijzen.

Aksanti sana

Rosie Emeleme

Als vzw kunnen wij LEGATEN en GIFTEN ontvangen.

FISCAAL ATTEST

U krijgt een fiscaal attest voor
GIFTEN vanaf € 40,00

U kunt uw **giften ook spreiden over verschillende stortingen per jaar** bv. door maandelijkse stortingen of door een doorlopende opdracht.

Voor giften gedaan in 2012 ontvangt u een fiscaal attest in de loop van de maand februari of maart 2013.

U kunt uw gift storten op de rekening van

Kisangani vzw
Bronstraat 31
3722 Kortesseem
Bank BE 35 2350 3524 2637
BIC code GE BA BE BB

LEGATEN

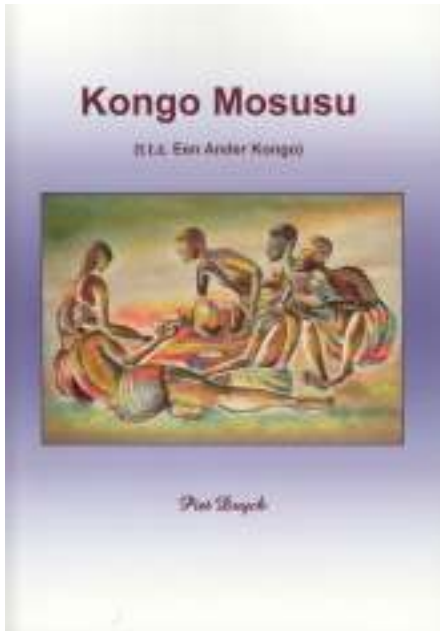
De notaris kan u het beste inlichten hoe u ons een legaat kunt nalaten. Er zijn verschillende mogelijkheden gaande van het eenvoudige LEGAAT, via het DUO-LEGAAT tot de erfenis zelf.

ONS AANBOD

Voor geïnteresseerden kunnen wij altijd een interessante avond of namiddag verzorgen met voordracht en beelden over Congo. Er zijn vele onderwerpen mogelijk: geschiedenis, politiek, flora en fauna en natuurlijk ontwikkelingssamenwerking met onze projecten in Kisangani. We kunnen dit doen in het hele land.

Boekennieuws: KONGO MOSUSU

door Piet Duyck

Kongo Mosusu (Een ander Kongo) is een verzameling vooral positieve artikels van iemand die 25 jaar werkte, woonde, leefde en ook samenleefde met de plaatselijke bevolking in een land dat bij ons eerder gekend is door vooral negatieve berichtgevingen.

Kongo Mosusu is een verzameling bedenkingen (in alle schakeringen gaande van wit-zwart over bikkelaarhard-zacht tot ernst-kolder), gebeurtenissen en wetenswaardigheden van wat de schrijver trof.

Kongo en Afrika hebben iets speciaals, iets apart en iets verleidelijk sympathieks.

Het gaat hier dus gewoon over een ander Kongo waar veel westerlingen en Belgen geen weet van hebben.

Wie is Piet Duyck?

Piet Duyck is geboren in Harelbeke in 1946. Hij studeerde technisch ingenieur bouwkunde en vertrok in 1969 naar Kongo. Als vrijwilliger van Volens gaf hij 16 jaar les in Buta, 2 jaar in Goma en 2 jaar in Kisangani. Daarna heeft hij zich vooral bezig gehouden met artisanale leerlooistages in Kongo en Burundi.

Zoals alle Belgische vrijwilligers en coöperanten werd hij uitgewezen in 1990. Dit had ook voordelen: hij leerde er zijn toekomstige echtge-

note Hilde Deruyck kennen. Toch kon hij terugkeren naar Kongo in 1991 en van 1992 tot 1994, en er zijn werk verder zetten. In 1994 – dankzij de liefde – keerde hij definitief terug naar België en huwde in 1995.

Sindsdien schreef hij alles op wat hem interessant leek en wat hij zich herinnerde betreffende zijn verblijf in Kongo. Dat werd 'n verzameling artikels die uiteindelijk uitmondde in “Kongo Mosusu”.

Piet Duyck
Kongo Mosusu
Uitgeverij Heras.tk, mei 2012
164 blz
ISBN 9789491521003
Prijs: 15 €

U kan dit boek bestellen bij de auteur
Tel. 056/725371 of e-mail pietduyck@pandora.be

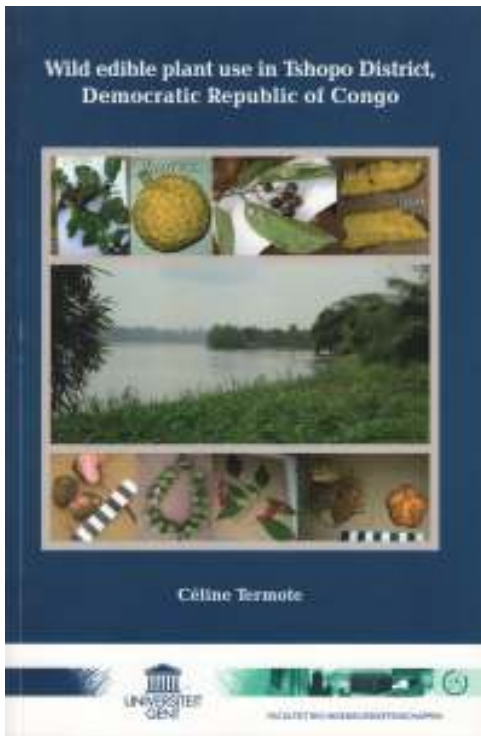
Per verkocht boek wordt 2,50 € geschonken aan Kisangani vzw, waarvoor we de auteur van harte danken.

Doctoraatsthesis: Wild edible plant use in Tshopo District, Democratic Republic of Congo.

door Céline Termote

Gebruik van wilde eetbare planten in Tshopo District, Democratische Republiek Congo.

Thesis tot het behalen van de graad van Doctor in Toegepaste Biologische Wetenschappen.

We hebben een speciale reden om aan deze thesis in ons tijdschrift een bijzondere aandacht te

besteden. De thesis is een voortzetting van het “Wilde Eetbare Plantenproject” aan de Faculté des Sciences aan de Universiteit van Kisangani bij Prof. Benoît Dhed’a Djailo. Het werk dat Céline Termote in Kisangani verricht heeft is bewonderenswaardig op vele gebieden. We hopen dat ze dit onderzoek kan verder zetten en de toepassing ervan zal kunnen begeleiden.

Landbouwbiodiversiteit als potentiële drijfveer voor economische groei, voedselzekerheid en bescherming van natuurlijke rijkdommen wint nog steeds aan belangstelling. Hoewel er tot nu toe geen directe bewijzen bestaan, is het redelijk en aantrekkelijk om te veronderstellen dat een hogere landbouw- en bosbiodiversiteit

tot meer gevarieerde diëten leidt, hetgeen dan weer de gezondheid bevordert. Voeding en biodiversiteit komen ook rechtstreeks voor in de Millenium Ontwikkelingsdoelstellingen.

De Congolese wouden herbergen een enorme intrinsieke biodiversiteit, maar behoren tot de minst bestudeerde wouden in Afrika, niet alleen in termen van industriële houtproductie, maar ook in termen van socio-economische en culturele waarde van het woud voor de lokale bevolking (brandhout, medicijnen, onderdak, werktuigen, wild, rupsen, paddenstoelen, honing, wilde eetbare platen, kleurstoffen enz.) is weinig geweten.

Céline Termote heeft een multidisciplinaire aanpak vooropgesteld die de domeinen van etnobotanie, marktonderzoek en voeding omvatte en hierbij de Wilde Eetbare Planten in het centrum geplaatst. Als lange-termijn visie, zouden de meest interessante Wilde Eetbare Planten gepromoot, gedomesticeerd en geïntegreerd moeten worden op de velden voor 1) een verbeterde voeding en gezondheid; 2) een verhoogd en meer gediversifieerd inkomen voor de boeren; en

3) een ondersteund cultureel welzijn; dat alles zonder evenwel de bescherming van natuurlijke rijkdommen in het gedrang te brengen.

Wilde Eetbare Planten worden vandaag slechts sporadisch verhandeld of gebruikt in het Tshopo District, maar de kennis omtrent Wilde Eetbare Planten is nog steeds aanwezig en cultureel bepaald. Het moet dus mogelijk zijn om lokale socio-culturele waarden te identificeren, te omarmen en erop verder te bouwen om de consumptie en handel in Wilde Eetbare Planten te bevor-

deren. Vanuit wetenschappelijke zijde moet er dingend werk gemaakt worden om meer nutritionele en gezondheidsinformatie omtrent Wilde Eetbare Planten te genereren en deze ook beschikbaar te stellen voor de lokale bevolking teneinde de bestaande lokale kennis te valideren met degelijk wetenschappelijk onderzoek. Dit is zelfs nog belangrijker in die zin dat de lokale bevolking – die decennia lang verteld werd dat alleen de conventionele gewassen goed zijn voor hun gezondheid – vragende partij is om meer informatie te verkrijgen omtrent hun planten er dus ook het meeste baat bij zou hebben. Door de erkenning en valorisatie van hun eigen lokale kennis, kunnen lokale volkeren een duurzame manier van leven nastreven in een steeds meer moderniserende context.

Dit artikel bevat uittreksels uit de samenvatting van de thesis. Deze thesis is in te zien via de Universiteit Gent.
ISBN 978-90-5989-519-5

DIEPENBEEK

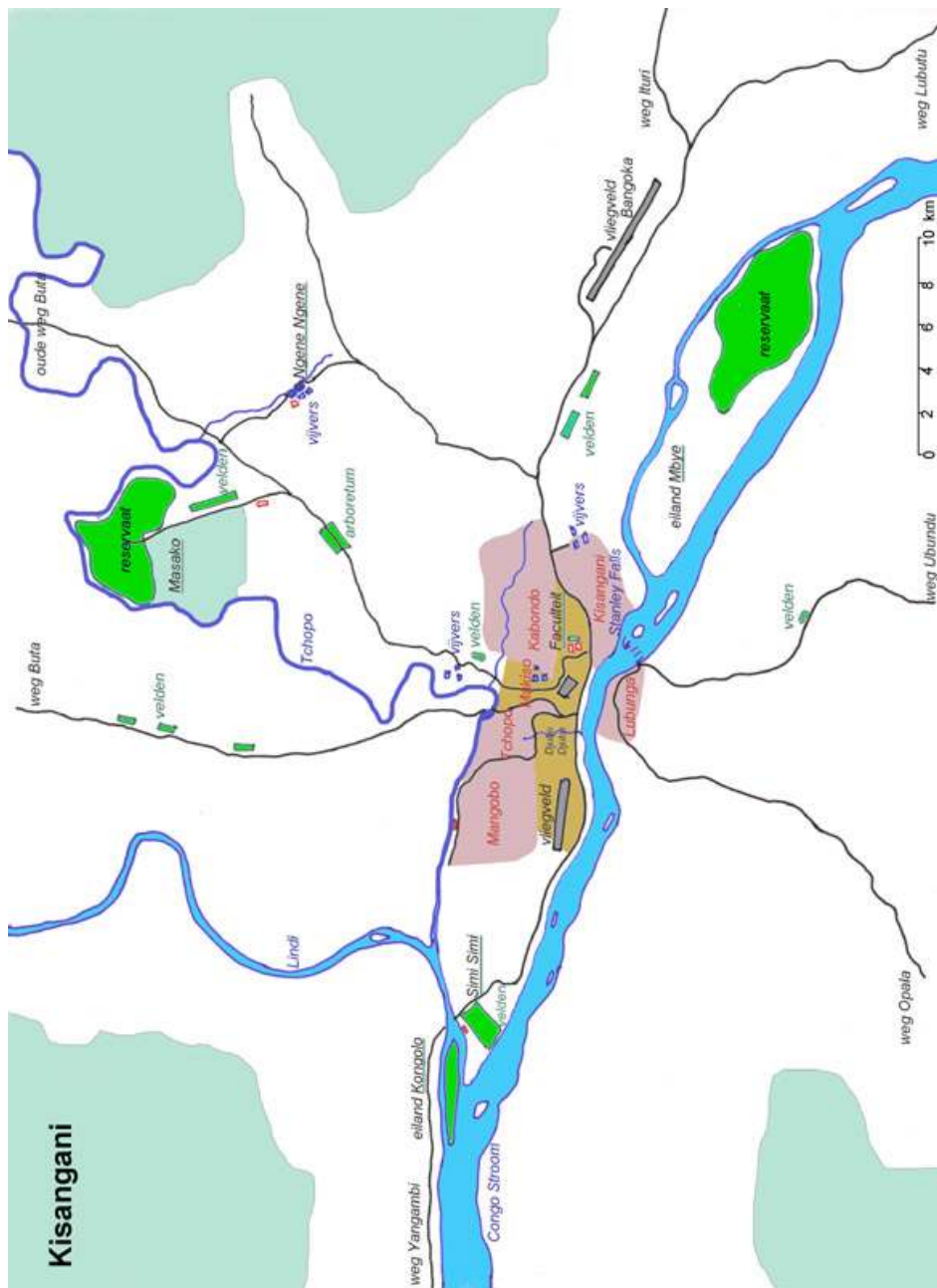
maandag **26 november** en
maandag **3 december** 2012
stellen we onze projecten voor
op de
Universiteit Hasselt
Campus Diepenbeek

Onze stand staat op de **Agora**
van **10 tot 17 uur**.
We geven er inlichtingen over
onze projecten en we verkopen
onze wenskaarten en
Congolees artisanaat

AFRIKAANSE AVOND TE ZOTTEGEM

noteer nu reeds in uw agenda:
zaterdag 9 februari 2013
Inlichtingen
in volgende Boyoma.

onze projecten in Kisangani krijgen steun van

VELE SCHENKERS

LEYSEN HUMANITAS

Stad Bilzen

Gemeente Kortesseem

Stad Roeselare

Rotary District 1630

R.C. Asse

R.C. Bilzen-Alden Biesen

R.C. Genk

R.C. Hasselt

R.C. Hasselt-Herckenrode

R.C. Katwijk-Noordwijk (NL)

R.C. Lanaken-Maasland

R.C. Maaseik

R.C. Maasland-Lanklaar

R.C. Siegen-Schloss (D)

R.C. Sint-Truiden

Stad Zottegem

P. GODFROID

Lions Club Hasselt